

En skola för alla?

Lgr 80 tillkom, som vi har sett, i ett växel-spel mellan tre olika skolministrar, representerande vänstern, mitten och högern. Resultatet blev med demokratiska värderingar som mått – det är i varje fall skrivarens bedömning – *den hittills mest progressiva av svenska läroplaner*. Omdömet grundas främst på läroplanens klarspråk om arbetssättet. Liksom i de tidigare läroplanerna för grundskolan ges anvisningar om en individualiserad, verklighetsanknuten, laborativ och undersökande undervisning. Med detta elevaktiva arbetssätt utdöms en ensidig katederundervisning:

”Kravet på elevaktiva arbetssätt utesluter en ensidig katederundervisning, dvs en undervisning som består enbart av att läraren redogör för stoff, som sedan eleverna memorerar med hjälp av anteckningar och lärobok varefter de förhöras muntligt och skriftligt.” (Lgr 80 s 49)

Ett ökat *elevinflytande* vid planeringen av arbetet förordas. Denna ska i mesta möjliga mån ske inom *arbetsenheter*, där flera klasser ingår. För lärarna rekommenderas samverkan i *lärarlag*. Större vikt läggs vid att alla elever tillägnar sig *basfärdigheter*na. Det slås fast att *skolan ska fostra* och att härvid liksom tidigare demokratins värderingar ska gälla. *Läromedelsbegreppet* utvidgas till att utöver läroböcker innefatta t ex tidningar och studiebesök.

Som främsta skäl till att SIA-processen startades angavs ökade skolproblem. Dessa i sin tur bedömdes till större delen bero på att många elever – och främst då elever med skolsvårigheter – fick sina behov då-

ligt tillgodosedda och svarade på sina misslyckanden med destruktiva beteenden. Lgr 80 behandlar det här problemområdet under rubriken ”Elever med särskilda behov”.

Skolsvårigheter, heter det, ska främst mötas med förebyggande åtgärder. Viktigast är då att arbetssättet ändras till att bli mer individanpassat och åskådligt. Med den friare resursanvändningen kan mer satsas på elever med särskilda behov. De specialpedagogiskt utbildade lärarna ska vara dessa elevers företrädare i skolarbetet som helhet. Nivågruppering efter elevernas prestationer kan förekomma men får gälla högst en termin. För elever med mycket stora svårigheter kan dock särskilda undervisningsgrupper inrättas under längre tid. Sådana elever kan också få s k anpassad studiegång.

”Hemspråk och svenska som främmande språk” lyder en underrubrik inom kapitlet om elever med särskilda behov. För ett alltmer flerspråkigt och mångkulturellt samhälle måste nu även skolan anpassa sig.

Den nya läroplanen lanserades bl a genom fortbildning av lärare och skolledare och då ofta med den optimistiska appellen ”En skola för alla!” Har det målet uppnåtts? De svar forskning och olika undersökningar hittills har gett är negativa.

Grundskolan har liksom tidigare en stor grupp elever som misslyckas. Ca 5 procent angav en utredning om utslagningen, minst 10 procent påstås i en del forskningsrapporter. Att skolresultaten till stor del är socialt betingade är de flesta bedömare eniga om. Förlorarna i dagens skola

Hemspråksundervisning i ett alltmer flerspråkigt och mångkulturellt samhälle.

– de som får de lägre betygen och de som mer eller mindre slås ut – kommer mest från hem utan studievanor och där resurserna även i övrigt är svaga. Många av dessa elever kan ses som offer för den förändrade familjestrukturen med splittrade familjer och ensamföräldrar. Även invandrabarn som inte får tillräcklig hjälp för att behärska svenska språket drabbas.

Alla dessa är, som Lgr 80 säger, ”elever med särskilda behov”. De skulle hjälpas främst genom ett förändrat arbetssätt. Vad har hänt i det fallet? Jo, på många skolor har man lyckats väl med att följa läroplanens intentioner. Den totala bilden är dock mindre ljus. Olika undersökningar visar att man bäst fyller läroplanens krav i lågstadiet och näst bäst i mellanstadiet. Sämre är läget i högstadiet, vilket till stor del torde bero på dess splittrade struktur.

Finns det skäl att behålla optimismen om en skola som utvecklas så att alla elever – eller i varje fall långt fler än idag –

kan lyckas? Det ansåg den socialdemokratiska skolministern Göran Persson. Han tillsatte nämligen våren 1991 en utredning med uppdraget att utarbeta förslag om en ny – *tydligare* – läroplan med denna inriktning.

Göran Persson tillsatte också en betygsutredning. Den fick uppdraget att ge förslag om ett nytt betygssystem med målrelaterade betyg i stället för nu använda individrelaterade. Sedan dess har en borgerlig regering med den moderata skolministern Beatrice Ask tillträtt. Hon har profilerat sig bl a genom att ge betygsutredningen nya direktiv. Enligt dessa ska betyg sättas redan i mellanstadiet, mot nu först i årskurs 8, och de ska i varje fall i högre årskurser ges i fler steg än nuvarande fem.

Motståndare till betygen i grundskolan – och dit hör skrivaren – anser att man därmed är på väg att ge upp målet ”En skola för alla” och i stället styr skolan mot hårdare sortering och tidigare urval.